

LATVIJAS ATVĒRTO DATU PORTĀLA LIETOJAMĪBA

41 OGD portālu
konteksts

PhD ANASTASIJA
ŅIKIFOROVA

ANALĪZES POSMI

POSMS I:

Latvijas iedzīvotāju aptauja
(105 dalībnieki)

(105 dalībnieki)

POSMS II:

lietojamības novērtēšanas satvara (angl.
framework) pielietošana 41 portāliem

Vidējo rezultātu salīdzinājums ar Latvijas
atvērto datu portāla rezultātiem

(40 dalībnieki)

(40 dalībnieki)

POSMS III:

Papildus aspekti, ko neaptver pielietota
metodoloģija (vai nepietiekoši
padziļināti), analizējot katru portālā esošo
datu kopu

(395 datu kopa)

(395 datu kopa)

(395 datu kopa)

POSMS 0: pašreizējās situācijas analīze

European Data Portal maturity report analīze

✓ tikai 4 valstis pastāvīgi uzlabo savus rādītājus – Latvija, Īrija, Itālija un Malta

✓ Latvija demonstrē visiespaidīgāko pozitīvo tendenci, no 30. vietas 2016. gadā paceļoties uz rekordaugsto 11. pozīciju

Pozīcija	Valsts	2019	2018	2017	2016
1	 Francija	1 ↑+4	5 ↑+3	8 ↓-5	3
2	 Spānija	2 ↑+6	8 ↓-3	5 ↓-1	4
3	 Īrija	3	3	3 ↑+7	10
4	 Kipra	4 ↓-2	2 ↑+22	24 ↓-6	18
5	 Somija	5 ↓-4	1 ↑+5	6 ↑+3	9
6	 Slovēnija	6 ↑+1	7 ↑+13	20 ↓-7	13
7	 Austrija	7 ↑+3	10 ↓-1	9 ↓-4	5
8	 Rumānija	8 ↓-4	4	4 ↑+11	15
9	 Luksemburga	9	9 ↓-8	1	1
10	 Nīderlande	10 ↑+4	14 ↓-4	10 ↓-3	7
11	 Latvija	11 ↑+8	19 ↑+2	21 ↑+9	30
12	 Polija	12 ↓-1	11 ↑+12	23 ↑+1	24
13	 Itālija	13	13	13 ↑+6	19
14	 Vācija	14 ↑+9	25 ↓-23	2 ↑+4	6
15	 Grieķija	15 ↓-9	6 ↑+20	26	26
16	 Horvātija	16 ↑+4	20 ↓-13	7 ↑+5	12
17	 Beļģija	17 ↓-2	15 ↑+3	12 ↓-1	11
18	 Igaunija	18 ↑+8	26 ↑+10	16 ↓-14	2
19	 Dānija	19 ↑+10	29 ↑+2	27 ↓-10	17
20	 Norvēģija	20 ↑+2	22 ↓-8	14	14
21	 Bulgārija	21 ↑+3	18	18 ↓-10	8
22	 Lielbritānija	22 ↓-6	16 ↓-5	11 ↑+5	16
23	 Malta	23 ↑+8	31	31 ↑+1	32
24	 Šveice	24 ↓-7	17 ↑+8	25 ↓-3	22
25	 Portugāle	25 ↓-2	23 ↓-4	19 ↑+1	20
26	 Zviedrija	26 ↓-5	21 ↓-4	17 ↑+10	27
27	 Lietuva	27	27 ↑+1	28 ↓-3	25
28	 Čehija	28	28 ↓-6	22 ↑+1	23
29	 Slovākija	29 ↓-15	12 ↑+3	15 ↑+6	21
30	 Ungārija	30	-	30 ↓-2	28
31	 Islande	31 ↓-1	30 ↓-1	29	29
32	 Lihenšteina	32	-	32 ↓-1	31

POSMS I: aptauja

Mērķis: gūt ieskatu par sabiedrības zināšanām par Latvijas atvērto datu portālu, izzinot:

- (1) *vai dalībniekam ir zināms, vai Latvijā ir savs nacionālais atvērto datu portāls? (jā/ nē),*
- (2) *cik bieži ir nācies ar to saskārties? (nekad, vienreiz, dažas reizes, pastāvīgi ikdienā)*
- (3) *kā dalībnieks vērtē portālu (a) no lietojamības viedokļa, to novērtējot robežās no 1 līdz 10 punktiem (subjektīvi) un (b) no datu kvalitātes viedokļa.*

➤ Kopā - 105 dalībnieki: (a) dalībnieki ar IT zināšanām, (b) dalībnieki bez IT zināšanām, tos iedalot (b1) ar augstāko izglītību, (b2) bez augstākas izglītības (t.sk. studenti).

- Tikai 53% respondentu ir informēti par to, ka Latvijā ir savs nacionālais jeb pārvaldes atvērto datu portāls, savukārt vēl 13.5% pieļauj, ka tādām ir jābūt, bet nav pārliecināti.
- 18 % no tiem ir izmantojuši to tikai vienu reizi, savukārt 7.7% izmanto to ikdienā.

Portāla lietojamība tika [subjektīvi] novērtēta ar **6.3 no 10 punktiem**, savukārt tajā publicēto datu kvalitāte – ar **6.2 no 10 punktiem** ➔
kopumā iedzīvotāji ir apmierināti, taču ir, kur tiekties

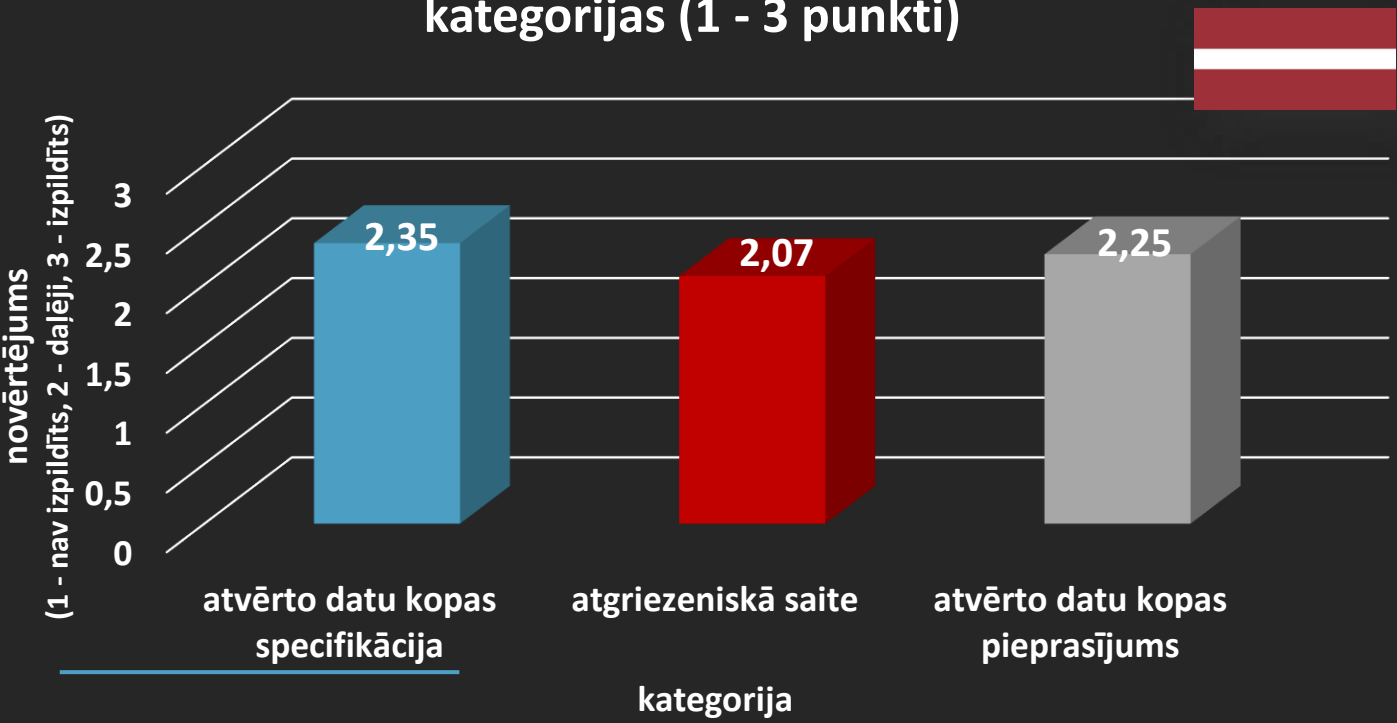
POSMS II: satvara pielietošana

Vērtējamie aspekti

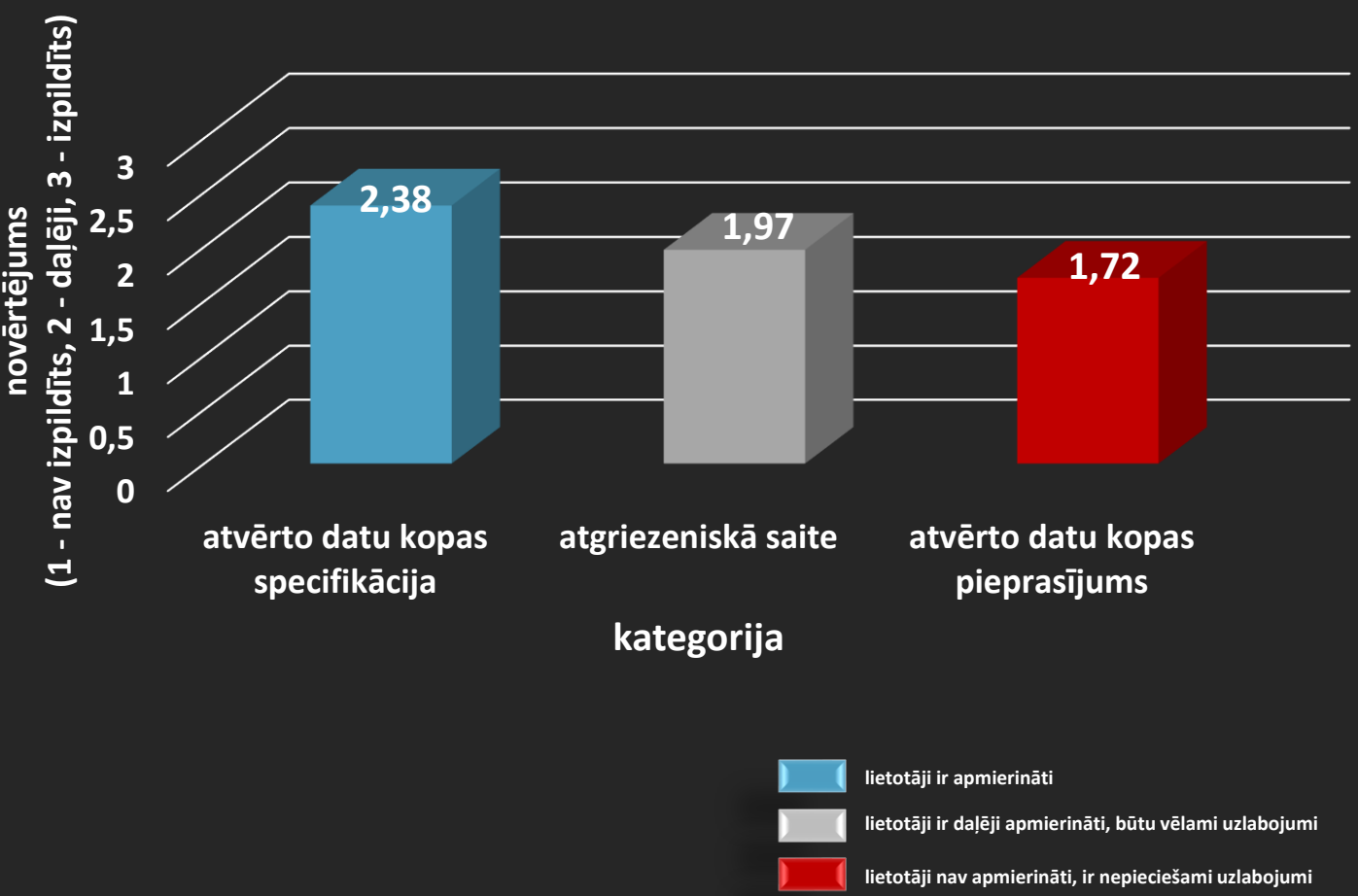
Kategorija	Aspekts	Aspekta apraksts
1) Atvērto datu specifikācija	datu kopas apraksts	Portāls sniedz datu kopas aprakstu un pamatojumu, kā un kādam nolūkam šie dati tika uzkrāti
	datu kopas publicētājs	Portāls sniedz informāciju par organizāciju, kas datu kopu ir nopublicējusi
	tematiskās kategorijas un birkas	Portāls sniedz datu kopu tematiskas kategorijas, norādot uz tēmu, ar kuru tās ir visciešāk saistītas, nodalot kategorijas no birkām jeb atslēgvārdiem
	datu izlaišanas datums un atjaunošana	Portāls nodrošina datu kopu, kas saistīta ar noteiktu laiku vai perioda birku, t.i. publicēto datumu, atjaunošanas biežumu un pēdējās atjaunināšanas datumu
	mašīnlasāmība	Portāls sniedz datu kopu mašīnlasāmā formātā, nodrošinot to vienkāršotu atkalizmantošanu
	atvērto datu licence	Portāls sniedz informāciju par licenci, kas ir attiecināma uz datu kopām un nosaka datu kopas izmantošanas noteikumus
2) Atvērto datu kopu atgriezeniskā saite	vizuālizācija un statistikas	Portāls sniedz vizuālizācijas un analītikas iespējas, lai gūtu ieskatu par datu kopu, piemēram, grafiki, kāršu vizuālizācijas utt.
	dokumentācija un pamācības	Portāls sniedz augstas kvalitātes dokumentāciju un pamācības, lai palīdzētu lietotājiem iemācīties kā pareizi rīkoties portālā
	forums un kontaktformas	Portāls sniedz iespēju iesniegt atgriezenisko saiti jeb atsaukumi (angl. <i>feedback</i>) par datu kopu no lietotājiem datu sniedzējiem un formu, kurā lietotāji var apmainīties ar idejām un apspriests tās
	lietotāju novērtējumi un komentāri	Portāls sniedz iespējas, kas ļauj uzkrāt lietotāju novērtējumus un komentārus par datu kopām
3) Atvērto datu kopu pieprasījums	sociālie mediji un koplietošana	Portāls sniedz integrāciju ar sociālo mediju tehnoloģijām, lai dibinātu kanālu atvērto datu izplatīšanai un viedokļu apmaiņai
	pieprasījuma forma	Portāls nodrošina formu atvērto datu vai formāta tipa pieprasījumam vai priekšlikumu došanai
	pieprasījumu saraksts	Portāls sniedz pieprasījumu sarakstu, kas tika saņemts no lietotājiem, ieskaitot pieprasījumu apstrādes tekošo stāvokli
	iesaiste procesā	Portāls atbalsta iesaisti jau pieprasītas datu kopas

Vidējais kategoriju novērtējums

Latvijas Atvērto datu portāla novērtējums pēc kategorijas (1 - 3 punkti)

Vidējais novērtējums pēc kategorijas (1 - 3 punkti)

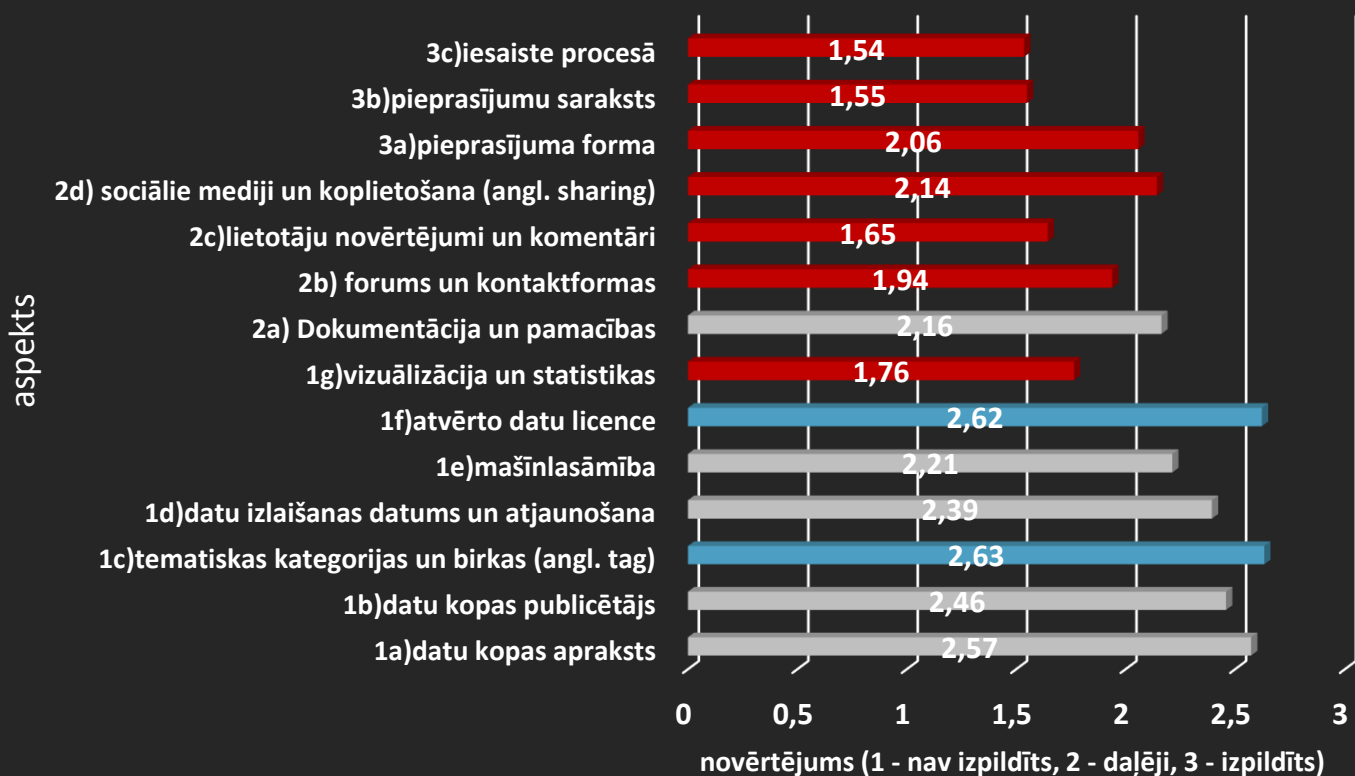

Vidējais aspektu novērtējums

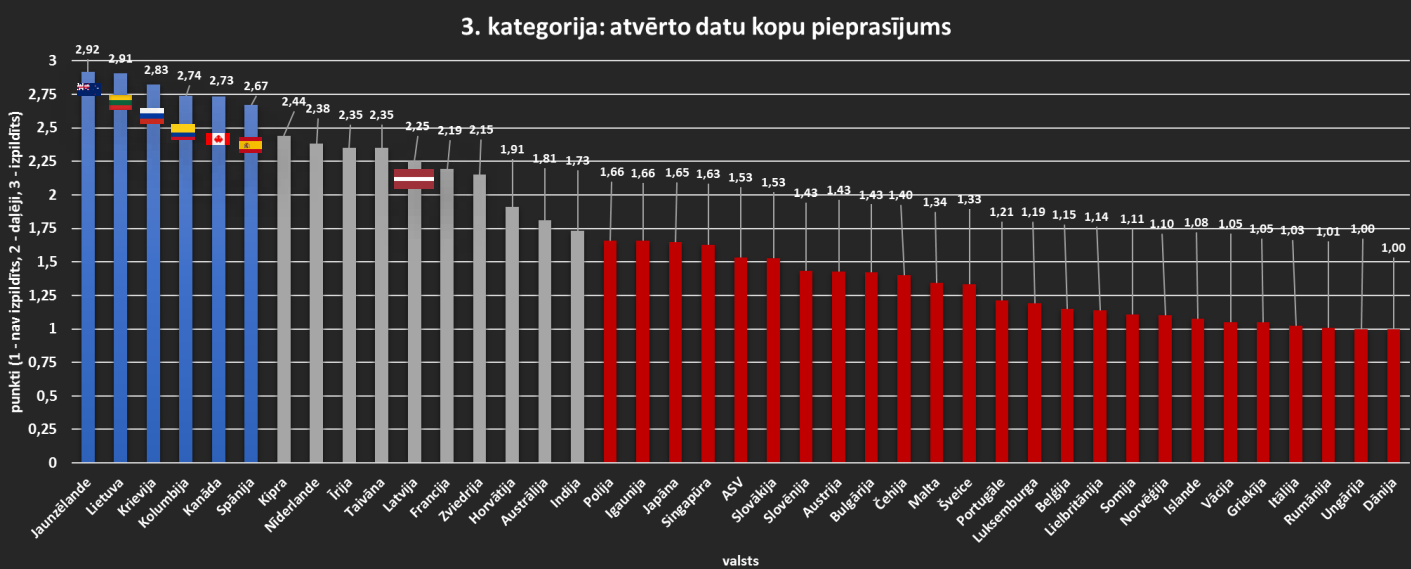
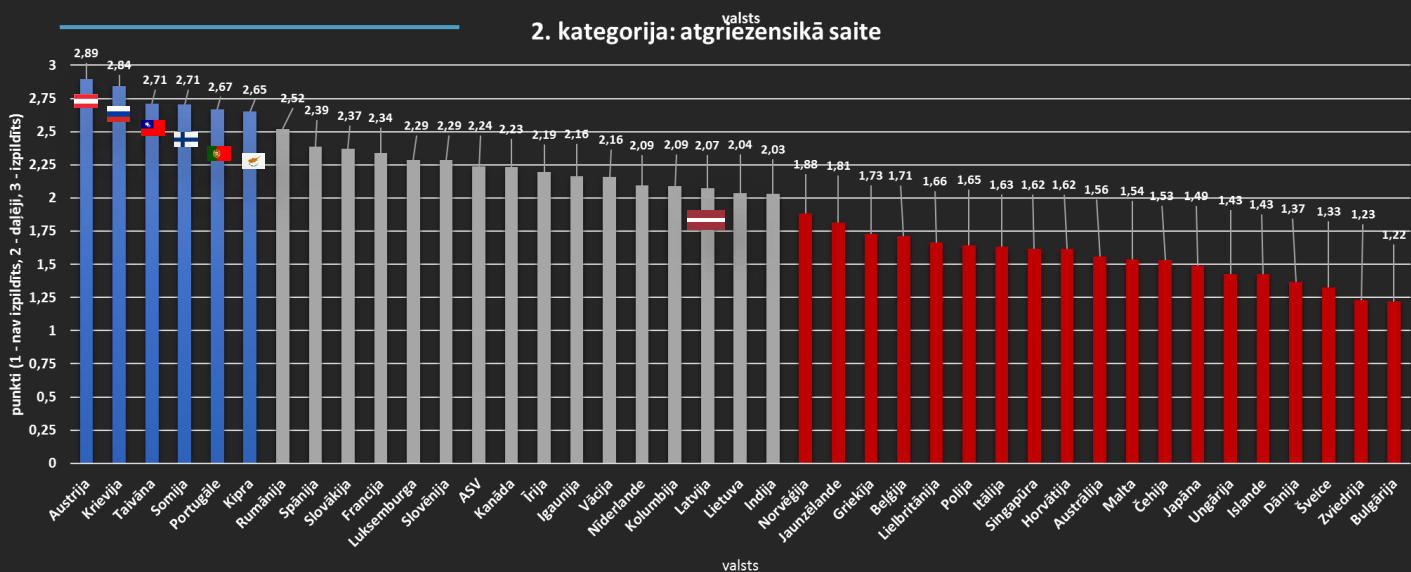
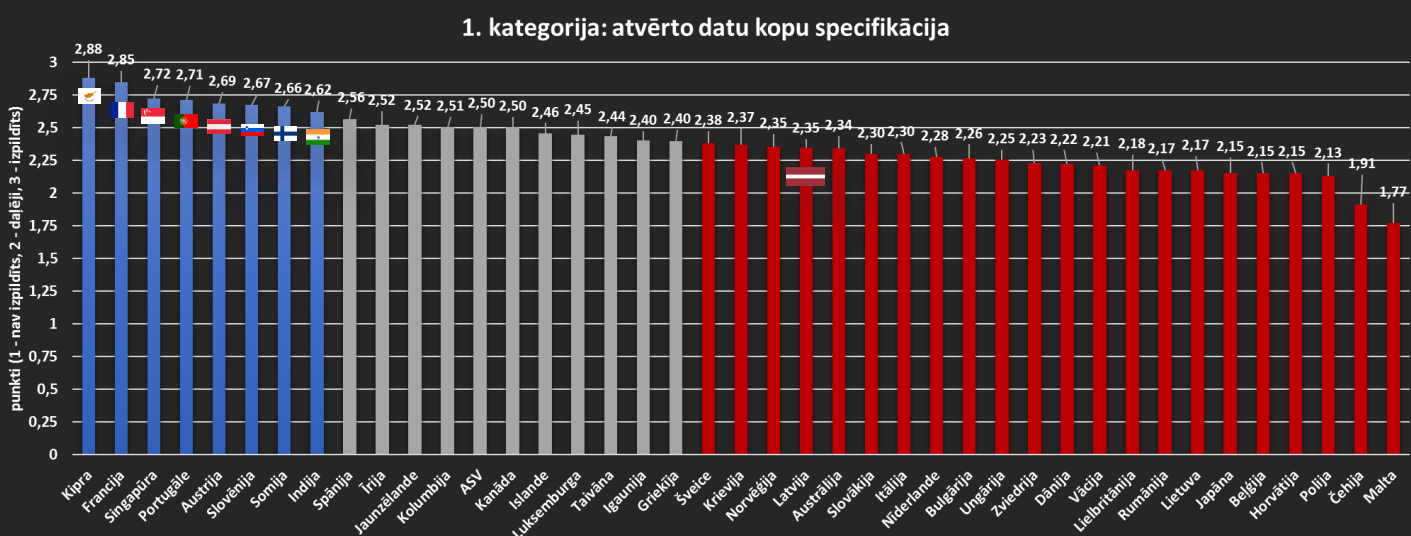
Latvijas atvērto datu portāla lietojamības novērtējums pēc aspekta (1 - 3 punkti)

Vidējais novērtējums pēc aspekta (1 - 3 punkti)

Portālu novērtējums pēc kategorijas

data.gov.lv

novērtējums pēc aspekta

Kategorija	Aspekts	Data.gov.lv novērtējums (1 – 3 punkti)
Datu kopas specifikācija	Datu kopas apraksts	2,07
	Datu kopas publicētājs	2,74
	Tematiskās kategorijas un birkas	2,36
	Datu izlaišanas datums un atjaunošana	2,9
	Mašīnlasāmība	2,1
	Atvērto datu licence	3
	Vizuālizācija un statistikas	1,26
	Dokumentācija un pamācības	1,98
Atgriezeniskā saite	Forums un kontaktformas	2,02
	Lietotāju novērtējumi un komentāri	1,76
	Sociālie mediji un koplietošana	2,52
Datu kopa pieprasījums	Pieprasījuma forma	2,83
	Pieprasījumu saraksts	1,88
	Iesaiste procesā	2,05

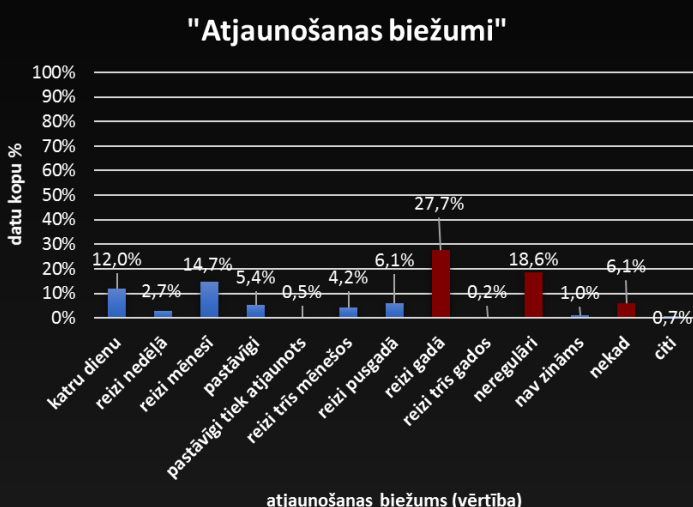
TOP-5 portāli pēc aspekta un data.gov.lv to kontekstā

Aspekts	TOP 5 	Data.gov.lv pozīcija (no 41)
Datu kopas apraksts	<i>Zviedrija, Indija, ASV, Dānija, Francija</i>	34
Datu kopas publicētājs	<i>Grieķija, Kipra, Francija, Luksemburga, Portugāle</i>	12
Tematiskās kategorijas un birkas	<i>Vācija, Portugāle, Grieķija, Austrija, ASV</i>	31
Datu izlaišanas datums un atjaunošana	<i>Slovēnija, Singapūra, Francija, Igaunija, Austrija</i>	8
Mašīnlasāmība	<i>Francija, Slovēnija, Indija, Krievija, Austrija</i>	18
Atvērto datu licence	<i>Latvija, Portugāle, Austrija, Dānija, Singapūra</i>	1
Vizuālizācija un statistikas	<i>Kipra, Singapūra, Somija, Portugāle, Igaunija</i>	32
Dokumentācija un pamācības	<i>Portugāle, Lielbritānija, Vācija, Somija, ASV</i>	30
Forums un kontaktformas	<i>Portugāle, Austrija, Krievija, Francija, Rumānija</i>	18
Lietotāju novērtējumi un komentāri	<i>Francija, Kanāda, Kipra, Krievija, Rumānija</i>	19
Sociālie mediji un koplietošana	<i>Austrija, ASV, Slovākija, Horvātija, Slovēnija</i>	16
Pieprasījuma forma	<i>Indija, Austrālija, Lietuva, Jaunzēlande, Zviedrija</i>	9
Pieprasījumu saraksts	<i>Jaunzēlande, Lietuva, Kolumbija, Krievija, Spānija</i>	14
Iesaiste procesā	<i>Jaunzēlande, Lietuva, Krievija, Kanāda, Spānija</i>	11

POSMS III: papildus aspekti

datu kopu atjaunošanas biežums

13 dažādas vērtības: katru dienu, reizi nedēļā, reizi mēnesī, pastāvīgi, pastāvīgi tiek atjaunots, reizi trīs mēnešos, reizi pusgadā, reizi gadā, reizi trīs gados, neregulāri, nav zināms, nekad, citi.

✗ Daži nav pietiekoši izteiksmīgi:

«neregulāri», «nav zināms», «citi»

Ar ko tie ir slikti?

«Slikta prakse», jo neko lietotājam neizsaka

✗ Dažādi apzīmējumi vieniem vai līdzīgiem pēc savas nozīmes objektiem vai īpašībām:

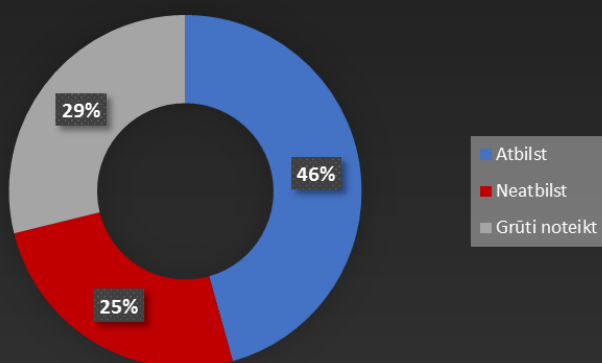
«pastāvīgi» Vs. «pastāvīgi tiek atjaunots»

Kā tad rīkoties?

Labā prakse - «vārdnīcu» ieviešana

Vai īstais datu kopu atjaunošanas biežums atbilst solītājam? (%)

Plaši izplatīta problēma, ko uzskata par vienu no populārākajām un atvērto datu iniciatīvām un portāliem bīstamākām problēmām – tās dēļ lietotāji «zaudē» datu izmantošanas interesi.

Atskatoties uz 2. posma rezultātiem (2.9 no 3 punktiem) – šobrīd lietotāji kopumā ir apmierināti.

POSMS III: papildus aspekti

datu kopu kategorijas

14 kategorijas: (1) reģioni un pašvaldības, (2) iedzīvotāji un sabiedrība, (3) ekonomika uz uzņēmējdarbība, (4) valsts pārvalde, (5) zemkopība, pārtika un mežsaimniecība, (6) veselība, (7) vide, (8) izglītība un sports, (9) tieslietas, iekšlietas un drošība, (10) transports, (11) kultūra, (12) zinātne un tehnoloģijas, (13) ārlietas, (14) enerģija

Kategoriju izvēle

atbilst «labai praksei»

DATU KATALOGA KATEGORIJAS			
Ārlietas	Ekonomika un uzņēmējdarbība	Enerģija	Iedzīvotāji un sabiedrība
Izglītība un sports	Kultūra	Reģioni un pašvaldības	Tieslietas, iekšlietas un drošība
Transports	Valsts pārvalde	Veselība	Vide
Zemkopība, pārtika un mežsaimniecība	Zinātne un tehnoloģijas		

BET!!! 117 datu kopas (no 395) nepieder nevienai kategorijai

Vai tā ir problēma?

Mēdz kļūt par problēmu, ja lietotājs izvēlas «idejas virzītu» stratēģiju, kad, radoties idejai, lietotājs meklē portālā datu kopu caur kategorijām, kurām tai ir jāpieder → 117 datu kopas netiks atrastas.

Vai tiešām šīm datu kopām nevar «piemeklēt» kategoriju, uz kuru to attiecināt?

Nē, kategoriju skaits un raksturs ir pietiekošs. Visas 117 datu kopas var tikt (un ir) sakartētas (angl. *mapping*) ar portālā esošajām kategorijām.

Kāpēc problēma rodas?

Kategorijas izvēle nav obligāti aizpildāmais lauks → daži publicētāji (kopā 61, taču pusei datu kopām tas ir viens publicētājs) to neaizpilda.

Kā ar to cīnīties?

Vienkāršākais variants – kategorija ir jānorāda pēc noklusēšanas. Sarežģītāks – mehānisma ieviešana, kas, balstoties uz atslēgvārdiem (manuāli padotiem vai izgūtiem no datu kopas), izdod priekšlikumus kategorijas piešķiršanai.

POSMS III: papildus aspekti

API pieejamība

Vai API vispār ir pieejams?

? Jā

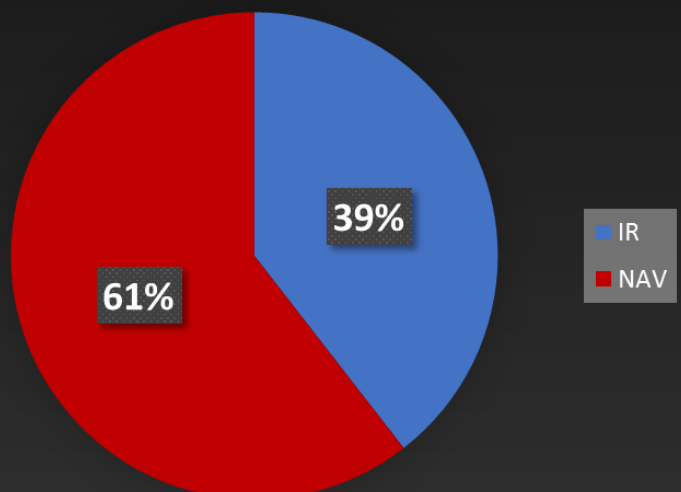

The screenshot shows the 'data.gov.lv' website. The breadcrumb trail is: Home > Organizations > LR Uzņēmumu reģistrs > Publisko personu un ... > Publisko personu un ... The page title is 'Publisko personu un iestāžu saraksts'. There are two buttons in the top right: 'Go to resource' and 'Data API'. The 'Data API' button is highlighted with a red box. Below the title, there is a URL and a description of the dataset.

Vai ir pieejams visām datu kopām?

? Nē

Vai datu kopai ir pieejams API?

Vai tā ir problēmā?

? Vispār – jā, BET Latvijas atvērto datu portālam – nē, jo ir CKAN

POSMS III: papildus aspekti

lietošanas stāstu esamība

Vai lietošanas stāsti (angl. use-cases) ir pieejami?

 Nē

Kāpēc tie ir nepieciešami?

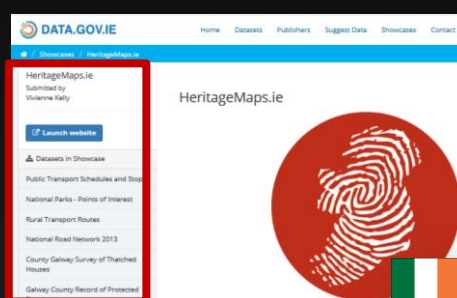
 Tā ir «labā prakse» kā parādīt portāla lietotājiem veiksmīgus atvērto datu balstītus risinājumus, tādējādi uzdrošinot vairāk lietotāju atvērto datu atkalizmantošanai, radot sev un sabiedrībai noderīgus pakalpojumus.

73,2% analizēto portālu sniedz iespēju iepazīties ar izstrādātājiem uz atvērtajiem datiem balstītajiem risinājumiem. Šo portālu starpā ir arī Lietuvas (9) un Polijas (24) atvērto datu portāli.

18 portāli sniedz arī kartējumu starp izstrādātājiem risinājumiem un atvērtajiem datiem, uz kuriem tie balstās.

Francijas, Luksemburgas un Portugāles portāli sniedz arī «lietošanas piemēru augšupielādes» iespēju.

Vai Latvijas atvērto datu portāla dati tiek atkalizmantoti?

Jā, noteikti.

 Vēl jo vairāk, tie ir veltīti Latvijas sabiedrībai svarīgām tēmām, t.sk. rindu aprēķināšanai bērnu dārzos, medicīniskās iestādēs, autostāvvietu meklēšanai, labākas dzīvesvietas (mikrorajona) meklēšanai pēc dažādiem kritērijiem, tūrismam utt..

Vai to publicēšana Latvijas atvērto datu portāla būtu ieteicama?

 Jā, to publicēšana ir nepieciešama, jo potenciāli ir spējīga būtiski palielināt «dalību» jeb datu un portāla izmantošanu, kas rezultētos ar inovatīvo sabiedrībai noderīgu risinājumu izstrādi.

KAS IR LATVIJAS ATVĒRTO DATU PORTĀLA VEIKSMES ATSLĒGAS?

Daži aspekti un īpašības, kas piemīt Latvijas atvērto datu portālam, bet izraisa grūtības daudziem citiem:

- ✓ regulāri tiek publicētas jaunas datu kopas, kas tiek arī regulāri atjauninātas,
- ✓ ir nodrošināts divu valodu atbalsts (latviešu un angļu) - *multilingualism*, tiesa gan portāla saturs angļu valodā atšķiras, jo ir ierobežotāks,
- ✓ pieejamas datu kopas pamatā ir pieejamas mašīnlasāmā formātā, sniedzot tiem arī metadatu komplektu,
- ✓ ir nodrošinātas meklēšanas un filtrēšanas iespējas pēc vairākiem principiem – pēc kategorijas, datu formāta, birkas, datu publicētāja,
- ✓ ir nodrošināta vienota atvērto datu licence,
- ✓ ir nodrošināts arī sociālo mediju atbalsts,
- ✓ ir pieejama datu kopas pieprasījuma forma,
- ✓ ir pieejamas vadlīnijas, ziņas un citi materiāli,
- ✓ ir komunikācijas kanāls, pateicoties kuram lietotāji var saņemt atbildi uz viņus interesējošiem jautājumiem. Portāla turētāji ir gatavi izmaiņām un uzlabojumiem, un daudzas citas...

Vairāk informācijas par šo un citiem pētījumiem sk. [ResearchGate](#)

Jautājumu vai neskaidrību gadījumā rakstiet PhD Anastasijai Nikiforovai

Anastasija.Nikiforova@lu.lv

Latvijas Universitātes Datorikas fakultātes pētniece

Latvijas Atvērto Tehnoloģiju Asociācijas asociētā biedre

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

LATA

*Paldies par sadarbību Latvijas Universitātes Datorikas fakultātes
studentiem, kā arī
Latvijas Atvērto Tehnoloģiju Asociācijai!*